

Erdélyi Múzeum-Égylet.

I. Választmányi r. ülés márcz. 1-én.

Az E. M. E. márcz. 1-én ig. vál. ülést tartván *Szamosi János* alelnök vezetése alatt, a régiségár számára két XVII. sz. serleg vétetett meg; kölesei *Kende Kanuth* úr Erzsébetfalváról Kölesey Ferencz olajfestményü arczképét küldötte meg a múzeumnak, *Szathmáry Elek* ékszerész a kolozsvári régi ötvös czéh ládjáját és iratait adományozta a múzeumnak, melyekért a választmány hálás köszönetet szavazott.

Uj tagül felvétetett *Zsigárdy Gyula* orsz. képviselő Budapestről. Végül választmány bizottságokat küldött ki az egyes gyűjtemények megvizsgálására s a közgyűlésen való jelentéstétel végett, és titkár jelentését a mult évi működésről meghallgatván, magáévá tette a közgyűlés elé terjesztés végett.

II. Szakosztályi vál. ülés márcz. 2-án.

Az E. M. E. bölcse-, nyelv- és tört. tud. szakosztálya márcz. hó 2-án *Szamosi János* elnöklete alatt ig. vál. ülést tartott, melyen a pénztári számadásokat vizsgálta meg s mindent a legnagyobb rendben és 208 frt 65 kr. pénztári maradványt találván, a pénztárt kezelő elnöknek köszönetet szavazott. Azután a költségeloirányzatot állapította meg 1899-re :

2858 frt 65 kr. bevétel előiránnyal,
2796 frt — kr. kiadással és így

összesen.... 72 frt 65 kr. remélt maradvákkal.

III. Szakosztályi közgyűlés márcz. 6-án.

A bölcselet, nyelv- és történettudományi szakosztály márcz. hó 6-án tartotta meg ez évi közgyűlését, melyet dr. *Szamosi János* elnök a következő beszéddel nyitott meg :

Tisztelt Közgyűlés !

Aranka és Döbrentei eszméjét valósította meg halhatatlan emlékü gróf Mikó Imre, Erdély e valóban nagy fia, a mikor az Erdélyi Múzeum-Egyletet hosszas vajudás után életre szólította.

Hogy neki és lelkes társainak, a kiket már csaknem mind elragadott a kérlelhetetlen halál, nagyobb, magasztosabb cél lebegett szemük előtt, mint csupán csak a szoros értelemben vett múzeum megalapítása, az élettelen gyűjtemények összehalmozása, kitűnik nem egy nyilatkozatukból, nem egy elnöki megnyitójából.

Nekem, ki szerencsés voltam a hetvenes évek elején nem egyszer részt vehetni felejthetetlen alapítónk körében a Múzeum-Egylet közgyűlésein, ismételten volt alkalmam hallani, mennyire örvendett a Múzeum-Egylet és egyetemi közt létre jött kapcsolatnak, mennyi szép reményt fűzött ehhez az erdélyi részek tudományos életének fejlődését, gyarapodását, fellendülését illetőleg.

És valóban, ha összehasonlítjuk a Múzeum-Egylet tudományos működését az egyetem felállítása előtti és utáni időben, minden tisztelet, elismerés és nagyrabecsülés mellett, a melylyel az úttörőknek tartozunk, még is kénytelenek

vagyunk kimondani, hogy az Erdélyi Múzeum-Egylet valódi célját és rendeltetését azóta közelíti meg mind inkább és inkább, a mióta ez a kapos az egyesület és az egyetem közt létrejött.

A gyűjtemények holt kincs, ha nincsen a ki azokat a tudományban értékcsinise, a ki azokat megértse, magyarázza, tanítsa.

Azt hinné az ember, hogy a Múzeum-Egyletben kifejlődött fokozott működés, a pezsgő élet nagyobb érdekltséget kelt a nagy közönségben a múzeum iránt, pedig fájdalom, épen az ellenkező áll. Az a lelkesedés, az az érdeklődés a mely a Múzeum-Egylet életbe léptét és első éveit megelőzte és kísérte, eltűnt, mintha bizony már minden meg volna téve e téren. Igaz, hála a Mindenhatónak, alkotmányunkat visszavívtuk, nemzetiségünkért, nyelvünkért, önállóságunkért már nem kell szenvednünk és küzdenünk, a németesítéstől már nem kell tartanunk, magyarnak lenni s magyarnak vallania magát már nem politikai demonstratio, de azért a nemzeti munka nem szűnt meg s a második ezer évet meg kell érdemelnie.

Bérczes hazánkban még sok a felkutatni, összegyűjteni való, még sokat kell megmagyarázni, ismertetni, még igen sok dolgon lehet okólni. Ezt lenni honfiai kötelesség, erre áldozni hazafiai érdem, s azt a társulatot, a mely ennek szolgálatában áll, anyagilag és erkölcsileg támogatni ma is ép oly hazafias dolog, mint az ötvenes és hatvanas években.

A Múzeum-Egylet alapítói már legnagyobb részben elköltöztek, az egykor sok százra, ezerre menő tagok száma erősen leapadt. Fel hazám fiai és leányai! Sorakozzatok ismét a ma is szent, ma is hazafias cél köré s tegyétek lehetővé a tudományosan működő szakosztályoknak, hogy minél sikeresebb és minél szélesebb körű működést fejthessünk ki.

Abban a reményben hogy szavaim nem lesznek a pusztában kiáltó szavai, az E. M. E. b. ny. tt. szakosztálya közgyűlését ezennel megnyitom.

Az élénk tetszéssel fogadott elnöki megnyitó után dr. Szádeczky Lajos titkár olvasta fel a válaszmány nevében következő jelentését a szakosztály múlt évi működéséről:

Tisztelt közgyűlés!

Szakosztályunk múlt évi működése zajtalan, de nem sikertelen volt.

A tudományos munkálkodásra fektetvén a fősulyt, a mint azt alapszabályaink is kívánják, ezen a téren értünk el szép, nem kicsinylendő sikereket.

Régi panaszunk orvoslását, hogy az irodalmi buzgólkodással arányba jutna valahára a szakosztály a nagyközönség részéről való támogatása is, még mindíg nem értük ugyan el, de tagjaink száma a múlt évben is — bár csöndesen — szaporodott (m. e. 15 számmal), a kikkel együtt közel négyszáz tagja van szakosztályunknak, a csere viszonyokkal és tisztelet példányokkal együtt körülbelül ötödfél száz. Ez a szám, jóllehet egy fővárosi orsz. tudományos társulatnál is számot tevő mennyiség, de még sem annyi, hogy többre törekednünk ne kelene s tagtársainkat ez alkalommal is kérnünk kell taggyűjtésre.

Szakosztályunkat a múlt évben halál által is két nagy veszteség érte.

Elvesztettük két régi, nagyérdemű választmányi tagunkat: dr. *Finály Henriket* és *Szász Bélát*, kik a szakosztálynak eleitől fogva buzgó tagjai voltak, az utóbbi egy ideig alelnöke is volt. Az ő helyüket is most kell betölteni a választmányban.

A múlt évben tartottunk 4 választmányi ülést, hat felolvasó ülést és egy közgyűlést, melyeken részint az igazgatás teendőit végeztük, részint felolvasásokat tartottunk.

Külön kiemelendőnek tartjuk azt, hogy Kovács Sámuel deési ev. ref. lelkész 1000 forintos hagyatéki alapítványt tévén az Erdélyi Múzeum-Egyletnél magyar történeti tárgyú balladákra és elbeszélésekre, ennek intézését az anya egyesület szakosztályunkra bízván, a folyó évben kell az első pályázatot kitűzni.

Tudományos és irodalmi működésünkről a következőkben tehetünk jelentést:

Az Erdélyi Múzeum terjedelme ez évben 42 ív (616 oldalnyi) volt.

Tartalmáról nyújtson képet ez összegezés: Van benne 22 értekezés 37 közleményben, 22 könyvismertetés, a különféle között 34 nagyobb és több kisebb közlemény s a hivatalos értesítő.

A főbb cikkek a megjelenés sorrendjében a következők: *Szádeczky Lajos A cserkeszekről* írt három közleményt a Zichy expedícióban szerzett tapasztalatai alapján, ismertetvén történetüket és néprajzi jellemüket. Dr. *Csengeri János Két hét Rómában* cím alatt, római útja élményeiről s tanulságairól írt egy szép cikket. Dr. *Wertner Mór A Rákócziak családi történetéhez* nyújt nagy becsű adatokat három terjedelmes közleményben. *Thury József* a februári füzetben kezdi meg és a májusiban fejezi be *A székelyek eredete* felől írt nagy becsű tanulmányát, melyben a székelyeket az avarok utódainak tartja és bizonyítja, a mely tanulmány nagy feltűnést és visszhangot keltett már eddig is több oldalról. Dr. *Szlávik Mátyás „Még egyszer az akarat problémája“* cz. a. értekezik ez érdekes, de nehéz ethikai kérdéstről. A márcziusi füzet *Köváry László: A márcziusi napok civilizációjának keretében* című nagybecsű történet-philosophiai tanulmánya teszi alkalmi füzetté a szabadságharc 50 éves évfordulója alkalmából. Azután Dr. *Török István: Az Erdélyi hírlapirodalom történetéhez* közöl érdekes adalékokat, *Kanyaró Ferenc* elégiákat *Barcsai Gáspár haláláról*. A májusi füzet m. e. alkalmivá teszi „*Az Erdélyi szászok forradalmi vértanúja*“, a kolozsvári fellegvárban 1849. május 11-én agyonlőtt *Róth István Lajos* élete- és jellemrajza, Connert János tollából.

Gombos F. Albin „Marchia Jakab, a husziták inquisitora hazánkban“ szereplését világítja meg új szempontok alapján.

Orosz Endre a Maros-Torda vármegyében fekvő „*Mező-Sámsond ösmeri telepei*“ leírását adja s az onnan való leleteket ismerteti.

A júniusi füzetet ismét alkalmivá teszi *Köváry László* nagybecsű politikai történelmi tanulmánya, melyet „*Az Unio kimondásának félszázados emlékünnepe*“ olvastak föl.

Szeptemberi és következő füzeteinket gyászkeretbe vonta az a rettenetes tragédia, a mely koronánkat legfőbb ékességétől fosztotta meg. De gyászuuk

idején is serényen folyt a munka. Szeptemberi füzetünk kegyeletes szavakkal méltatta a dicső királyné emlékét; az októberi füzet pedig közölte *Szádeczky Lajos* Az Erdélyi irodalmi Társaságban felolvasott emlékbeszédét „*Erzsébet királyné életéből*“.

Ez őszi füzetekben még két értekezés látott napvilágot a régészet köréből: u. m. „*Napoca*“ (A rómaiak Kolozsvára), írta *Dr. Király Pál*, és „*Az Erdélyi Érczhegység őskori védművei és legrégebb lakossága*“, írta *Téglás Gábor*. Irodalomtörténetünkhöz, a kurucz világ költészetéhez értékes adalékokat közölt *Ferenczi Zoltán* „*A Bocskor-dalokkönyv* énekei közlése által. Erdély, a Székelyföld s főleg annak anya városa történetéhez nagy fontosságú s érdekes kútforrás a múlt századi *Szeles János* munkája „*Székely-Udvarhely története*“, melyet a szerkesztő közölt az eredeti kézirat alapján.

Dr. Márki Sándor „*Albert Mihály az Erdélyi szászok legnagyobb költője*“ írói egyéniségét —, *Versényi György* pedig „*Malom Luiza*“, ez édes dalú Erdélyi költőnő életét és poezisát méltatja igazi melegséggel.

Az évfolyamot alig lehetett volna szebben befejezni, épen akkor midőn az Erdélyi Múzeum-Egylet működésének 40-ik évfordulójába lép, mint *Gr. Kun Géza dr.* „*Visszapillantások az Erdélyi-Múzeum megalapítására*“ cz. nagybecsű tanulmányával, a mely míg egyrészt története az Erdélyi Múzeum-Egylet keletkezésének, másrészt valóságos apotheosisa az alapító Mikó Imre gróf dicső emlékének.

Ezzel a visszapillantással végeztük a múlt eszendőben irodalmi működésünket, a melyben benne foglaltatik a múltnak a kegyelete, az alapítók szellemének és intencióinak tiszteletben tartása, s az a hallgatóságos vallomás, hogy azok szellemében kívánunk működni a jövőben is.

Pénzügyeink állása is öröndetes képet tüntet fel s az előirányzott 148 frt 29 kr. deficit helyett 208 frt 65 kr. maradókkal zárul évi zárszámadásunk. Az egyes tételek így következnek:

A) Bevétel 1898-ban.

Tételek	Előirányzat	Tényleg
Pénztármaradék 1897-ről 287-71 és 33-75 (Thallóczy-alap).....	321 frt 46 kr.	321 frt 46 kr.
Átalaný az anyaegyesülettől	1800 „ — „	1600 „ — „
Tagsági díjakkól 1898-ra esetleg 1899-re előfizetőkkel együtt	670 „ — „	722 „ 68 „
Hátrálékokból.....	50 „ — „	27 „ — „
Nyomatványok eladásából	10 „ — „	20 „ 40 „
Intercalaris kamatokból	30 „ — „	25 „ 20 „
	2881 frt 46 kr.	2716 frt 74 kr.

Noha az anyaegyesülettől kapott átalaný kétszáz (200) forinttal kevesebb volt s az előirányzat még két tétele (hátrálékok, intercalaris kamat) várákozásón alatt maradt, még is a bevételi összeg csak 164 frt 72 krral kevesebb az előirányzatnál.

B) *Kiadás 1898-ban:*

Tételek	Előirányzat	Tényleg
Az Erdélyi-Múzeum 10 füzetének 42 ív (45 helyett) nyomása, fűzése, cliché....	1225 frt — kr.	1042 frt 35 kr.
Az Erdélyi-Múzeum 10 füzetének 42 ív írói tiszteletdíja	1125 „ — „	820 „ 61 „
Szerkesztő tiszteletdíja	300 „ — „	300 „ — „
A pénztári kezelésért a multra megszavazott a közgyűlés	150 „ — „	150 „ — „
Egyébb nyomtatványok (meghívók, címszalagok, felszólítások).....	36 „ — „	46 „ 60 „
Expeditio, portó, iroda	150 „ — „	138 „ 53 „
Szolga fizetése	10 „ — „	10 „ — „
Összeg	2846 frt — kr.	2508 frt 09 kr.

Az előirányzat szerinti 148 frt 29 kr. deficit helyett pénztári maradék 1899-re....

208 frt 65 kr.

Mint a bevétel 2716 frt 74 kr.

A folyóirat kiadásánál mutatkozó különbözet, illetve kevesebb kiadás, egy részt az ívek számának kevesebbségében, más részt az írói tiszteletdíjaknál (nagyobb terjedelmű közléseknél) való megtakarításban leli magyarázatát.

A költségelőirányzat 1899-re:

A) *Bevétel:*

Pénztármaradék 1898-ról	208 frt 65 kr.
Átalány az anyaegyesülettől	1800 „ — „
Tagsági díjakból 1899-re (esetleg 1900-ra) előfizetésekkel együtt	750 „ — „
Hátrálékokból	50 „ — „
Nyomtatványok eladásából.....	30 „ — „
Intercalaris kamatokból.....	30 „ — „
Összesen	2868 frt 65 kr.

B) *Kiadás:*

Az „Erdélyi Múzeum“ 10 füzetének (42 ív) nyomása, fűzése esetleg ábrák.....	1100 frt — kr.
Az „Erdélyi Múzeum 10 füzetének (42 ív) írói tiszteletdíja..	1000 „ — „
A szerkesztői tiszteletdíja	300 „ — „
Íródiák a correcturánál segédkezni, írásra stb.	100 „ — „
Egyébb nyomtatványok (meghívók, címszalagok, felszólítások)	36 „ — „
Expeditio, posta, irodai kiadások.....	150 „ — „
Szolga díjazása	10 „ — „
Pénztári teendőkkért 1898-ra a mult közgyűlés alapján, a választmány indítványára.....	100 frt — kr.
	2796 frt — kr.
Remélhető pénztári maradék	72 frt 65 kr.

Mint fenn: 2868 frt 65 kr.

A közgyűlés a jelentést örvendetes tudomásul vette s a költségvetést a választmány előterjesztése szerint állapította meg.

Ezután *Dr. Eisler Mátyás* olvasta fel a mult közgyűlésből pénztár- és számadás vizsgálatra kiküldött bizottság jelentését, melynek alapján a közgyűlés a pénztárt kezelő elnöknek a fölmentvényt megadja és neki önzetlen fáradságáért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

Új tagokul felvétettek: *Bartalis József*, *Bodor Aladár*, *Persian Kálmán* tanárjelöltek és *Ráduly Simon* áldozópap, tanárjelölt (aj. *Rácz Miklós*); *Dénes Béla*, *Márki Ferencz*, *Herberger Béla*, *Schuster Frigyes* tanárjelöltek (aj. *Tóth Ernő*); *Boér Károly* ev. ref. theologus (aj. *Zelles Lajos*); *Köblös Samu* tanárjelölt (aj. az elnök).

A választmány kiegészítése következtén, a szavazatok beszédére *Dr. Csengeri János*, *Dr. Versényi György* és ifj. *Imre Sándor* kéretvén fel, összehívják a beadott szavazatokat, melyek szerint a kilépett öt (köztük a meghalt *Szász Béla*) választmányi tagsági helyére az 1899—1901 évkörre újra megválasztattak *Dr. Fazakas József*, *Dr. Moldován Gergely Török István* és *Dr. Vajda Gyula* és új tagul *Dr. Csengeri János*. A mult évben elhunyt *Finály Henrik* helyébe pedig 1899—1900-ra új tagul *Kenessey Béla* ev. ref. theologus igazgató.

Ezzel a közgyűlés bezáratott.

IV. Választmányi rk. ülés márcz 9-én.

Az E. M. E. választmánya a közgyűlést megelőzőleg rk. vál. ülést tartott *gr. Eszterházy Kálmán* elnökle alatt, melyen megállapított, hogy kiket ajánljon a választmány a közgyűlésnek a megüresedett alelnöki és ellenőri állásokra és a megüresedett ig. választmányi tagsági helyekre.

Résztvevők tagokul felvétettek: *gr. Wass Béla*, *dr. Richter Aladár* egyet. m. tanár és *Szádeczky Béla* okl. lelkész és tanárjelölt (aj. az elnök).

V. Az Erdélyi Múzeum-Egylet közgyűlése márcz. 9-én.

Az Erdélyi Múzeum-Egylet márcz. 9-én d. u. 4 órakor tartotta meg f. é. közgyűlését a városházán *gr. Esterházy Kálmán* elnökle alatt, a ki a közgyűlést a következő beszéddel nyitotta meg:

Tisztelt Közgyűlés!

Minden tudományos intézmény csak rendszeres fejlődéssel gyakorolhatja azt a hatást, érheti el azon eredményeket, melyekre törekszik és hivatva van; de ahhoz a termékenyítő szellemi, a tápláló anyagi eszközök kellő mértékben való megléte okvetlen szükséges. Erdélyi Múzeum-Egyletünk létesítése a hazafias, céltudatos felbuzdulás kiapadhatatlan áldozatkészségével és kitartó szakavatott munkássággal eszközöltetett, gyarapított, tartatott fenn és fejlődésére a rendelkezésére álló eszközök kimerítően felhasználtattak.

Habár keletkezésekor a rendelkezésre állott anyagi eszközök, melyek időközben még növekedtek, nagyoknak tűntek fel, de azok már a mostani kívánalmaknak, szükségeknek meg nem felelnek. Nemzeti és tudományos művelődésünk előhaladásával a meglévő és a múzeum rendelkezésére felajánlott szellemi erők az egylet fejlődésére, éppen az anyagi eszközök fogyatékosságáért, kellőleg fel nem használhatók; ki nem aknázzhatók.

Egyletünk életében negyven éves eredménydús múltra tekintünk vissza, ez buzdítson a most már mindinkább tudományos térre terelt munkásságnak nagyobb mértékben való eszközöltetését lehetővé tenni. Az egylet negyven éves

emlékünnepevényének való megtartását kell felhasználnunk arra, hogy azoknak emléket áldva, kik hazánk e részében nemzetünk válságos helyzetében művelődésére, földjének, múltjának kincsei gyűjtésére, megőrzésére annyit áldoztak, ez áldozatok gyümölcsözőtetésére az utódok áldozatkészségéhez forduljunk; így tévén lehetővé a múzeum-egylet oly szellemi fejlődését, mely méltó folytatása legyen a negyven éves múltnak.

Az elmúlt év örvendetes és sajnós eseményeiről, a választmány munkásságáról a választmányi jelentés számol be, azért azokat itt nem említem, csak egy gyászos emléket idézek fel és ez: elhunyt alelnökünk, nagytiszteletű *Szász Domokos* emléke; a ki lánglélekkel munkált híveinek körében nemzetünk fenmaradásáért, művelődéséért, az egyletünknek csak buzgó, tevékeny, áldozatkész alelnöke lehetett és mint ilyen, elhunytával — sajnós — azok számát szaporította, kiknek emléket múzeum-egyletünk kegyelettel őrzi.

Hazafiasan és kötelességszerűen üdvözölve a megjelenteket, az Erdélyi Múzeum-Egylet rendes közgyűlését ezennel megnyitom.

Az élénk tetszéssel fogadott elnöki megnyitó után dr. *Szádeczky Lajos* titkár olvasta fel a választmány nevében következő jelentését:

Tekintetes Közgyűlés!

Mintha az volna végzete újabb időben Egyesületünknek, hogy évi beszámolóját gyászjelentéssel kezdje: fájdalomról, gyászról kell most is legelőbben megemlékeznünk.

Még szívünkbe nyilallik a fájdalom félév múltán is, ha rá gondolunk, mily kegyetlen gyászbír sivitott végig e hazán m. é. szept. 10-ikén, mely gyászba borítva országunkat, nemzetünket, a Muzsák csöndes berkeit is, gyászkeretbe vonva a mi egyesületünk actáit is.

A megdicsőült *Erzsébet királyné* halálában nem csupán a fejedelemtől s nemzeti jogainknak nehéz időkben védelmezőjét gyászoltuk, hanem (miként részvétiratunkban kifejeztük) „a tudomány és közművelődés, irodalom és művészet fenkölt lelkű nemes párfogóját, ápolóját és terjesztőjét, a ki szerette ősi nyelvünket, költészetünket, s a magyar történelmet, a mely Őt, mint egyik legdicsőbb királynénkat, örök büszkeségünket fogja emlegetni, tanulságul, ragyogó eszményképül a messze idők késő nemzedékeinek is.”

A múlt év eleje is gyászt hozott ránk. Febr. 15-én temettük *Finály Henriket*, egyesületünk nagy érdemű titkárát, egyik megalkotóját. Még be sincs töltve régiségtári őri állása, annál kevésbbé pótolva az ő sokoldalú tevékenysége és már is újabb vesztésekkel látogatott az 1899-iki új esztendő. F. é. jan. 8-án elhunyt első alelnökünk *Szász Domokos* ev. ref. püspök, a kit az 1889 évi közgyűlésen a közbizalom emelt e díszes állásra s a ki azóta lankadatlan buzgalommal működött egyesületünk magas culturalis céljai előmozdítása körül. Neki is nagy része van abban, hogy — a mint ő az 1893-iki közgyűlésen elnöki megnyitójában mondotta — „egyesületünk zajtalan, kitartó s kitűzött céljához mindig hű haladása folytán, már-már a nemzeti közművelődésnek, a tudomány terjesztésének — itt az erdélyi részekben — első rangú tényezőjévé, alig értékelhető gyűjtemények gazdag kincstárává s a tudományok tovább fejlesztésére hivatott egyetemnek nélkülözhetetlen segítő tagjává emelkedett föl.”

Méltán fáljalhatjuk az ő elvesztését, a ki vezéreink egyike volt s csak nem régen is nagy értékű, műbecsű kincsekhez segítette egyesületünket a küüllővári ev. ref. templom sírboltjából napfényre került fejedelemtörök régiségek megszerzésével.

Az ő elvesztését nem sokára egy másik követte: anyagi ügyeink egyik gondos őrét a Bpsten f. é. jan. 21-én elhunyt *Groisz Gusztáv* ny. egyet. tanárt, min. tanácsost, egyesületünk ellenőrt temettük el jan. 23-án, a kit az 1892-iki közgyűlés ellenőrré választván, azóta lelkiismeretes ügybuzgalommal fáradozott azon, hogy a szellemi célok anyagi eszközei csonkíthatlanul rendelkezésére álljanak egyesületünknek.

Hála és kegyelet illeti emléküket, melyet egyesületünk története meg fog őrizni s átörökíti az utókorra is!

Egyesületünk ennyi veszteség és fájdalom közepette is igyekezett teljesíteni feladatát, munkássága nem szünetelt, sőt a mennyire lehetett, e veszteségek pótlására kétszeres igyekezettel törekedett.

Finály örökösaitől (az éremtár kivételével) bizottságilag átvettük a régiség-tárt s annak conserválására az újonnan kinevezendő ör megérkezéig megtettük a szükséges intézkedéseket.

A többi tárak szorgalmasan folytatták új helyiségeikben berendezésüket, gyűjteményeik fejlesztését, gyarapítását, a mennyire a rendelkezésükre bocsáthatott 600—600 frtnyi évi dotatio keretében lehetett. Köztük az ásványtár megnyitott a nagy közönség számára, a mely azt elég élénken látogatta. Mindezekről magok az örök fognak részletesebben beszámolni.

A szakosztályok is serényen folytatták tud. működésüket. Szakszerű és népszerű felolvasások tartásával igyekeztek tudomány szakjaikat művelni és terjeszteni; kiadványaik hasábjain a tud. irodalom bőséges gyarapodást mutathat fel ez év folyamán is.

A központi igazgatás terén is élénkült az ügyforgalom. Az elhunyt régebbi tisztviselők helyére választott új örök ügybuzgalmukkal igyekeztek pótolni a régiek kiváló tehetségeit és érdemeit s munkával kiérdemelni a közbizalmat, mely őket állásukra méltatta.

Szamosi Jánost alelnökségében az alapszabályok értelmében Ő Felsege is megerősítette s az elnök és első alelnök gyakori távollétében ő volt az Erdélyi Múzeum-Egyletnek mintegy állandó ügyvezetője.

A Múzeum-Egylet ügykörének kiterjesztését s ügyei vezetésének élénkítését mutatja, hogy hivatalos ügyiratainak száma a múlt év derekától megkészsereződött: 102-ről 222-re emelkedett. Tagtársaink is szaporodtak 13 számmal.

Tartottunk 10 rendes és 3 rk. ülést. Első ülésünk legnevezetesebb tárgya volt, hogy 94,250 frt értékű regáleváltási kötvényünk kisorsoltatván, azt ismét ugyanilyen kötvényekben helyeztük el, de daczára a kedvezménynek. (t. i. hogy a börzei 102 frtos árfolyam helyett 101 frt 32 krral fizettük a 100 frt névértékű kötvényeket) ez mégis m. e. 1250 frt tőke-veszteséggel járt. Ezzel szemben a takarékos gazdálkodás céljából, forgó tőke hiányában, azt határozta a választmány, hogy gyűjteményeknek járó átalányok ezután utólagos negyedévi részletekben fognak kiadni.

A febr. ülésen *Szadeczky Lajos* engedélyt kért a küküllővári régiségeknek Bpsten a régészeti társulatban való bemutatására, a bp iparművészeti múzeum pedig azok egyidőre kikölesönzését kérte tanulmányozás céljából. A választmány mindkét kérésnek eleget tévén, azok Budapestre szállítottak, a hol a szakkörök és közönség nagy tetszésében részesültek, az iparművészeti múzeum fénykép-fölvételeket készítettett róluk, a bársony mentét (az elmálástól megóvándó) restauráltatta s mindent pontosan visszaküldött. A restaurálás költségei fejében a választmány az ékszeres duplum példányaiból engedett át egy néhányat, az Erdélyi Múzeum-Egylet régiség-tárából való származásuk kiténtetésének kikötése mellett.

Egyesületünk gyűjteményei (főkép régiség-tára) iránt a közönség érdeklődésének még több nevezetesebb nyilvánulását kell kiemelniünk. A kolozsvári ipartestület az iránt keresett meg a máj. vál. ülésen, hogy a Mátyás-szobor leleplezése alkalmából rendezendő erdélyi iparműkiállításra engedje át műipari tárgyait; az okt. vál. ülésen az Erekye-Múzeum kérte, hogy a tervezett műtörténeti kiállításban vegyen részt a Múzeum-Egylet; a decz. ülésen pedig az EKE járult elibénk azzal a kéréssel, hogy a Mátyás király születési házában rendezendő táj- és néprajzi kiállításra engedjük át régiség-tárunk oda illő műtárgyait. A Múzeum-Egylet mind a három kérésre szíves előzékenységgel válaszolt s a kellő biztosítékok mellett készségesen ígérte a tervezett kiállítások támogatását.

A m. évben folyamatban lévő építkezések alkalmából sok becses feliratos

kövel és műbecsü tárgygyal is gyarapodott a régiségtár, így pl. a Frank-Kiss-házból kikerült *XVI.* sz. renaissance faragású ajtófelekkel, a Tivoli-ház feliratos, műfaragású és római köveivel s egy a csatornaépítés alkalmából a piac talajából kikerült Napoca (a római Kolozsvár nevét tartalmazó) felirattal. Régiségtárunk azonban — sajnos — a közönség előtt ez idő szerint hozzáférhetetlen.

A hazai és külföldi tud. társulatokkal is igyekeztünk az érintkezést fenntartani: résztvettünk a hágai nemzetközi congressus magyar osztályának előkészítő bizottságában; képviseltettük magunkat erdélyi szász honfitársainknak a nyár folyamán tartott nagyszabású Honter-ünnepén; a Hunyadvármegyei Tört. és Rég. Társulat évi közgyűlésén, mely főkép *Torma Károly* emlékének volt szentelve s tettünk egy műtörténelmi körutat Kis-Küküllő vármegyébe a régi templomi mennyezetfestészet és egyéb műrégészet tanulmányozására, melynek kultiválása főkép a honismertetésre alapított egyesületünknek egyik legszebb feladata.

Egy nagybecsü alapítványban, illetőleg végrendeleti hagyatékban is részesült egyesületünk, ugyanis b. e. *Kovács Sámuel* deési ev. ref. lelkész végrendeletében 1000 frtot hagyott az Erdélyi Múzeum-Egyletnek a végből, hogy évi kamataiból magyar történelmi tárgyú balladákra hirdessen pályázatokat.

A mi anyagi ügyeinket illeti: a lefolyt év rendkívüli terheket rótt egyesületünkre. Két nagy értékű erdélyi kincslelet megvásárlására 2 évre felosztva a múlt évben 1550 frtot költöttünk, könyvtári segédőrünk nyugalomba lépése következtében egy újabb, 600 frtos kegydíjat kellett beillesztenünk költségvetésünkbe. De mindezek daczára, főkép a titkári fizetés leszállítása s lakbéré eltörlése és a régiségtári ór fizetése és lakbéré megszüntetése által, a személyi kiadások terén tetemes megtakarítást eszközölvén, az évet még az előre jelzett csekély hiánynak is eltüntetésével zártuk le s jelen évi költségelőirányzatunkkal megvetettük alapját a következő évek költségvetése fokozatos javulásának.

Ime t. közgyűlés múlt évi munkálkodásunk és gazdálkodásunk képe.

Munkában serények igyekeztünk lenni, de a régi conservatív alapon való fokozatos fejlesztést tartottuk szemünk előtt; gazdálkodásban takarékosak voltunk s elértük azt, hogy a jogos tudományos igények kielégítésére ez évben többet áldozhatunk.

Örömben és nyereségben nem valami dús, gyászban és vesztésben annál bővebb osztályrésztünk jutott a múlt évben. Az öröm nem tett elbizakodottá, a gyász nem csüggesztett el, mert a magasztos czél, melynek szolgálatában állunk, egyaránt nyugodt önbizalmat s erős akaratot igényel, kitartást a zerény, zajtalan munkában, bizalmat a siker reményében, a mely nem maradhat el, ha Isten segít és igen t. tagtársaink támogatnak.

A helyeslő tetszéssel fogadott választmányi jelentés után Dr. *Ferenczi Zoltán* az Erdélyi Múzeum-Egylet könyvtáráról a következő jelentést olvasta fel:
Tisztelt Közgyűlés!

Az Erdélyi Múz.-Egyl. Könyvtárának 1898-ik évi működéséről jelentésemet a következőkben van szerencsém megtenni:

I. A lefolyt évben a könyvtár gyarapodott vétel útján 461, ajándékban 649, köteles példányban 280, összesen tehát 1390 kottával és füzettel, melyek az erre készült szerzemény-könyvbe, mint alapleltárba, mind be vannak vezetve. Könyveket adományoztak könyvtárunknak: Köváry László, Dirner Gusztáv, Nyíry Elek, Ferenczi Zoltán, Földművelésügyi miniszterium, Gombos Ferenc, Speidl Ernő urak, b. Bánffy Dánielné urnő ó excja, a kalocsai érseki hivatal, Stein Gábor ur, m. tud. akadémia, Laube Henrik ur, De Gerando Antonina urnő, Gámán Zsigmond ur, kolozsvári tud. egy. rectori hivatala, kolozsv. keresk. és iparkamara, Böhm Mihály ur, m. kir. vallás- és közokt. Miniszterium, dr. Márki Sándor, dr. Gyalui Farkas, dr. Nagy Mór, Hubay Jenő urak, m. országgyűlés elnöki hivatala, budapesti egyet. könyvtár igazgatósága. Nogáll János cz. püspök ur, Székely János, dr. Csiky Viktor, Kovács Péter fiai, Schunda V. József urak,

Budapest fővár. tanácsa, Ruzicska Gyula ur, Budapest f. v. stat. hivatala, Krakói akadémia, m. k. földtani intézet, gr. Esterházy Kálmán, Vajda Ödön zirczi apát urak, Székely pályadíj alap választm., dr. Farkas Lajos, Németh Rudolf, Balázs István, Czerny Antal, Versényi György, Butler E. D., Szádeczky Lajos, Moldován Gergely urak, Csongrád vm. alisp. hiv., br. Wesselényi-család. Az ajándékok közül különösen a következőket van szerencsém külön kiemelni, mint jelentősebbeket: a br. Wesselényi-család levéltárából könyvtárunkba jutott 186 drb nyomtatvány, kiválóan térkép, Hubay Jenő ur ajándékozott 80 kötetet, Vajda Ödön zirczi apát ur a rend történetére vonatkozó 8 művet 10 kötetben, Székely János ur a *Gartenlaube* 20 évfolyamát. Az adományok többi részét főképp a két szakosztály útján könyvtárunkba jutott cserepéldányok teszik. A vétel útján szerzett könyvekre kiadtunk 1308 frt 62 krt, mely összegbe kisebb mennyiségű vegyes kiadásaink is benne vannak, könyvköttetésre 669 frt 14 s így összesen: 1977 frt 76 krt. A vett és más úton könyvtárunkba került művek mind fel vannak dolgozva s könyveink közé iktatva.

Személyi változás csupán az volt könyvtárunkban, hogy Tóth Ernő napdijas ur az egyet. könyvtárhoz lépven át, helyébe Derzi Ödön urat neveztem ki a t. igazg. választmány beleegyezésével.

II. Könyvtárunk használatáról a következő adatok szólnak: Az egyetemi könyvtárral közös olvasó-teremben megfordult 1898-ban 14,400 olvasó, a kik helyi használatra kikértek 12,952 és házi használatra 1804, összesen 14.756 kötetet és füzetet. Letett index volt 921. Egy óra esik átlag 1200, egy napra 40 olvasó. A könyvtár használatának statisztikai adatai az 1897 évhez képest nagy emelkedést mutatnak a helyi használatra kikért művekre nézve. Ennek oka az, hogy indítványomra úgy egyletünk t. igazg.-választmánya, valamint a tek. egyet. tanács megadta a felhatalmazást a betűrendes czédula-katalogusok olyforma összeegyeztetésére egy betűrendes katalogusba, hogy magokon a czédulákon is jeleztessek, megfelelő bélyeggel, hogy melyik könyvtáré a könyv s különben a leltári kezelés teljesen elkülönítve maradjon. A betűrendes katalogus ez összeöntése nagyon megkönnyítette a használatot; de egyszersmind lehetetlenné tette a kivett könyvek szorosan elkülönített kezelését; tehát a helyi használatra kivett könyvek fenti számában mindkét könyvtár adatai egyesítve vannak. Ugyanezzel kapcsolatban a személyi körülmények most már lehetővé tévén, a könyvkivevését a régi könyvrendszer helyett kettős czédularendszerré alakíttattam át, melyek közül egyik a kivevő neve, másik a kivett könyv címe szerint kezeltek betűrendben s így a kezelés gyorsaságát nagy mértékben előmozdította.

Levéltárunk a múlt évben szintén szaporodott, a mennyiben Erdős Miksa urtól egy kötet múlt évszázi, többnyire kormányi rendeleteket és kivonatokat vásárolt könyvtárunk 30 frton. A b. Wesselényi-család levéltára is $\frac{3}{4}$ -ed részben rendezve van.

A könyvtárnok jelentése után a választmány által kiküldött könyvtárvizsgáló bizottság (dr. *Pisztóry Mór* és dr. *Nagy Károly*) tettek jelentést, melynek alapján a közgyűlés köszönetet szavazott a könyvtárnoknak buzgó működéséért.

Azután dr. *Apáthy István* az állattáról tett jelentést.

Dr. *Lőthe József* és dr. *Kenyeres Balázs* az állattár megvizsgálásáról referálván, az állattár őrének elismerést mondatnak a közgyűléssel.

Dr. *Richter Aladár* növényteni helyettes őr előszóval, dr. *Fabinyi Rudolf* és dr. *Buday Kálmán* írásban tesznek jelentést a növénytárról.

Az ásványtárról dr. *Szádeczky Gyula* őr s aztán a vizsgáló bizottság (dr. *Szabó Dénes* és dr. *Parádi Kálmán*) tett jelentést, melynek alapján a közgyűlés az őrnek köszönetet szavaz.

Titkár előszóval referált a régiségtárról és a nyáron megvizsgált Torma Zsófia-féle gyűjteményről.

Br. *Mansberg* Sándor és dr. *Gergely* Samu a pénztár állásáról és kezeléséről referálván, a közgyűlés köszönetet szavaz a pénztárnoknak s a felmentvényt megadja.

Dr. *Szádeczky* Lajos a bölcészeti, nyelv- és történettud. szakosztály —

Dr. *Nyíredy* Géza az orvos- és természettudományi szakosztály m. é. működéséről olvasták fel jelentéseiket.

A költségvetést a pénztárnok mutatja be, a mely a következőkép állapítatik meg:

B e v é t e l

45,600 frt n. é. földtm. kötvény kamatja 4 ^o / _o	} 9210 frt 74 kr.
2,700 frt n. é. földhitelint. záogl. kamatja 4 ¹ / ₂ ^o / _o	
161,450 frt n. é. regáléváltság-kötvény kamatja.....	} 840 „ — „
14,090 frt jelzálogkölesön kamatja 6 ^o / _o	
1,000 frt befizetetlen alapítvány kamatja (2 évre)..	100 „ — „
3,781. frt 55 kr. id. elhelyezmény 4 ¹ / ₂ ^o / _o -os kamatja.	170 „ 17 „
Az országház alapja évi kamatja.....	133 „ 40 „
Állami járulék	5000 „ — „
Tagdíjakból	200 „ — „
Kiadott előlegből visszatérítés	213 „ — „
Régiségek árából visszatérült	50 „ — „

Bevételek összege... 17115 frt 31 kr.

K i a d á s.

Rendszerek: Pénztárnok tiszteletdíja.....	500 frt — kr.	
Titkár tiszteletdíja	400 „ — „	
Titkársági irnok havi 15 frttal...	180 „ — „	
Könyvtári 2 díjnak napidíja....	1110 „ — „	
Állattári őrségéd fizetése	800 „ — „	
Állattári őrségéd lakbére.....	200 „ — „	
Ásv. praeparator helyettesítése..	600 „ — „	
Szolga fizetése	360 „ — „	
Szolga ruhapénze.....	50 „ — „	4200 frt — kr.
Átalányok: Igazgatás, kezelés	250 „ — „	
Könyvtár	2000 „ — „	
Term. táarak 750 frtjával	2250 „ — „	
Régiségtár	750 „ — „	
Termtud. szakosztály.....	2200 „ — „	
Tört. szakosztály	1800 „ — „	9225 frt — kr.
Nem állandók: Rendkívüliek.....	500 „ — „	
Múlt évi hiány fedezete.....	263 „ 35 „	
T. Zs. járadéka	800 „ — „	
Herbichné kegydíja.....	400 „ — „	
Böhm Mihály kegydíja.....	600 „ — „	
Kamat-vesztesség.....	340 „ — „	
Forgótőke-alap létesítésére	500 „ — „	
A Kovács pályadíj-alap kamatja	50 „ — „	
Az orv.-term.-tud. szakoszt. rk. s.	200 frt — kr.	3653 frt 35 kr.
Összes bevétel.....		17115 frt 35 kr.
Összes kiadás		17103 frt 35 kr.
Maradék.....		11 frt 96 kr.

Azután *Szádeczky* Lajos titkár olvassa fel következő indítványát :

Tek. Közgyűlés!

Közgyűléseinknek egyik legszebb joga alapszabályaink 18. §-a értelmében a *tiszteletbeli tagok* választása.

„Tiszteletbeli tagoknak oly férfiakat választ az egylet, kiknek a tudományok körül, főleg honunk ismertetésében szerzett érdemeit méltányolni akarja“.

A tudományok körül hazarésünkben kiváló érdemeket szerzett gr. *Kuun Géza*, a kit egyetemünk millenniumi díszdoktorává tett, a ki az Erd. Irod. Társaságnak, az E. K. E. néprajzi bizottságának stb. elnöke, a M. T. Akadémiának tb. tagja, az Erd. Múzeum-Egylet böcs., nyelv- és tört.-tudományi szakosztályának alapító tagja s kiadványaink egyik legjelesebb munkatársa.

Tud. érdemeit világszerte hirdetik latinul megjelent művei: a *Codex Cumanicus*, a „Relationum Hungarorum cum oriente gentibusque orientalis originis Historia“ cz. Kolozsvárt megjelent 2 kötetes alapvető munkája s a *Fontes rerum Bizantinarum* stb.

A honismertetés terén kiváló érdemeket szerzett „*Origines Hongroises*“ és „*Étude sur l'origine des nationalités de la Transylvanie*“ műveivel, melyekkel az elfogúlt s a román sajtó befolyása alatt álló francia közvéleményt világosítá fel; és *Hunyadvármegyéről* a hunyadmegyei helynevek nyelvtörténeti magyarázatával.

Nem említve számos más munkáját: az Erdélyi Múzeum 1893. évfolyamában adta ki nagybecsű tanulmányát „*Adalékok Ázsia s Kelet-Európa etnografiájához*“.

Az Erdélyi Múzeum múlt évfolyamában adta ki „*Az Erdélyi Múzeum alapítása*“ történetét, mely egyletünk 40 éves évfordulójára ép oly kegyeletes, mint alkalmi munka: dicső emlékü alapítónk Mikó Imrének és társainak apothosisa.

A 40 éves évforduló alkalmából a régi tradíciók felelevenítője, hazánk kitűnő tudósa, erdélyi részünk egyik büszkesége méltán megérdemli, hogy őt tiszteletbeli taggá válaszszuk s őt ez által még erősebb kötelékkel fűzzük ahhoz az egylethez, melynek úgy is egyik büszkesége s múltjának egyik legjobb ismerője s méltatója.

Kiváló tisztelettel

Kolozsvárt, 1899. márcz. 9-én.

Dr. Szádeczky Lajos.

A közgyűlés *dr. Kuun Géza grófot*, általános élénk éljenzés mellett közfelkiáltással tiszteletbeli tagúl választotta.

A Szász Domokos halálával megüresedett alelnökségre elnök ajánlatára közfelkiáltással *br. Wesselényi Miklós* Szilágyvármegye főispánja, az E. M. E. t. tagja választatott meg.

Ellenőrré *dr. Farkas Gyula* ig. vál. tagot választotta a közgyűlés.

Az 1896-ban választott igazgatósági tagok szabály szerint kilépván, ú. m. *dr. Szabó Dénes*, *dr. Szamosi János* alelnök, *dr. Udránszky László* s az elhunyt *Esterházy János gróf* s az ellenőrré választott *Farkas Gyula* helyett is új ig. tag lévén választandó; helyökbe újra megválasztattak: *dr. Szabó Dénes* és *dr. Udránszky László*, s újakul választattak *gr. Vass Béla*, *Kolozsváry Sándor* és *Gergely Samu* részvényes tagok.

Ezzel az elnök a közgyűlést néhány lelkes buzdító szóval bezárta, a mely viszont az elnök éltetésével öszlott szét.